

REDACTIONEEL

Over Chinese rechterlijke mediation, 40 jaar Europa en ‘gewone’ mediation, en collaboratieve praktijken

Annie de Roo

In de eerste bijdrage in deze aflevering – *A distorted mediation landscape: judicial mediation in the Chinese civil courts* – laat Peter Chan de lezer kennismaken met de huidige Chinese, rechterlijke mediationpraktijk in civiele geschillen. De auteur, die in juni 2016 op het onderwerp promoveerde aan Maastricht University, plaatst de bespreking van deze huidige praktijk in een historische context. Zonder deze context, die ons terugvoert naar het keizerlijke China, is een diepgaande analyse van deze praktijk volgens hem niet mogelijk. Het confucianisme was de voornaamste inspiratiebron voor de vormgeving van de Chinese samenleving – een samenleving waarin de gang naar de rechter – indien mogelijk – werd gemedend. Het ideaal was een samenleving zonder conflicten: een harmonieuze samenleving. Ondanks dit streven was ook het oude China niet vrij van conflicten. Maar conflicten werden bij voorkeur opgelost via mediation. De gedachte was dat op deze wijze de harmonie het best zou kunnen worden hersteld. Volgens Peter Chan bepaalt deze ‘traditionele’ manier van doen in belangrijke mate de wijze waarop de moderne, Chinese rechter-mediator zijn rol vervult. Overigens, de auteur benadrukt dat ‘de Chinese rechterlijke mediationpraktijk’ niet een-op-een vergeleken kan worden met, voor zover aanwezig, ‘de Europese rechterlijke mediationpraktijk’. Hij voorziet de Chinese rechterlijke mediationpraktijk van de nodige kritische, rechtsstatelijke kanttekeningen. Tegelijkertijd wordt duidelijk dat de werklast van de moderne Chinese rechter – evenals die van zijn collega’s elders – alleen maar toeneemt. De Chinese rechterlijke mediation – wel in een nieuw jasje – blijkt dan al dan niet terecht vaak een welkome uitweg voor de overbelaste, moderne Chinese rechter.

Op 26 augustus 2016 werd het eindverslag van de Europese Commissie inzake toepassing van de Mediationrichtlijn 2008/52/EG gepubliceerd. Naar aanleiding van dit verslag bespreken Annie de Roo en Rob Jagtenberg het gehele patroon van Europese initiatieven op ADR-gebied gedurende de afgelopen 40 jaar. De auteurs komen tot de conclusie dat zowel de EU als de Raad van Europa het denken over onderscheiden conflictoplossingsmethoden een enorme duw in de rug heeft gegeven. Wel blijkt dat er gedurende die periode van veertig jaar verschillende accentwisselingen hebben plaatsgevonden. De meest in het oog springende is wel de verschuiving van een emancipatiegerichte (bottom-up) agenda naar een efficiencygerichte (top-down) agenda. Deze ontwikkeling geeft aanleiding tot enkele kritische kanttekeningen, met name over de al te sterke koppeling van

Annie de Roo

mediation/bemiddeling aan rechtspraak. De auteurs lichten toe dat een dergelijke koppeling gevaren in zich bergt voor beide benaderingswijzen (bemiddeling en rechtspraak). Deze zijn weliswaar gelijkwaardig te achten, maar geenszins uitwisselbaar.

Het is duidelijk: mediation en andere vormen van conflictoplossing beroeren wereldwijd en dus ook in België en Nederland de praktijken van de traditionele, juridische beroepen. Mediation-bemiddeling lijkt inmiddels in Nederland en België een gekend fenomeen in zowel de rechtspraak als de advocatuur en ook in toenemende mate bij de burger. 'Collaborative practice' en 'collaboratief recht' daarentegen zijn nog betrekkelijk onbekend. Dit verklaart wellicht waarom de terminologie (nog) niet eenduidig is.

TMD besteedde al eerder aandacht aan de – voorzichtige – opkomst van deze methoden van geschilbehandeling in Nederland. In de bijdragen *Collaboratief recht in België* en *Collaborative Practice – wat is het en wat brengt het?* staan opnieuw deze vormen van conflictoplossing, die kenmerken in zich bergen van 'gewone' mediation, centraal.

Anne-Sofie D'Herde bespreekt hoe 'collaboratief recht' wordt opgevat in Vlaanderen. Tevens bespreekt zij de mogelijkheden van 'collaboratief recht' voor de Vlaamse advocatuur, nu cliënten vaker dan voorheen een op onderhandelingen gerichte aanpak verwachten.

Wampie van Arkel en Irene van Noort vangen hun bijdrage aan met een korte schets van de ontstaansgeschiedenis van 'collaborative practice' in de Verenigde Staten. Het was Stuart Webb, een familierechtadvocaat, die begin jaren negentig van de vorige eeuw zich niet langer kon vinden in de overwegend 'win-lose'-aanpak van scheidingszaken. De rol van de advocaat was naar zijn mening onvoldoende constructief. Dat moest anders.

Vervolgens bespreken zij hoe de praktijk van collaborative practice zich ontwikkelt in Nederland en bespreken de auteurs het verloop van de collaborative practice-aanpak aan de hand van een proefcasus.

Met bemiddeling-mediation kan men (eigenlijk) niet vroeg genoeg beginnen. Of zoals het spreekwoord nog altijd luidt: 'jong geleerd is oud gedaan'. Vooral in het onderwijs wordt er op tal van plekken geëxperimenteerd en gewerkt met diverse vormen van conflictoplossing, inclusief mediation, waarbij de leerling-student een centrale rol vervult. Al in de vroegste jeugd leert men dan dat conflicten op – zeer – diverse wijzen, en bij voorkeur vreedzaam, kunnen worden aangepakt. Met bijvoorbeeld de hulp van mediator-leeftijdgenoten (de *peers*) leert men conflicten, waarmee men vooral in die fase van het leven worstelt, op te lossen. Maar ook buiten het onderwijs verkent men de mogelijkheden van mediation voor en door jongeren. Maria Leijten en Gaby Crinche Le Roy beschreven in aflevering TMD 2016 (20) 1 de opzet en eerste ervaringen met de Amsterdamse Jongerenrechtbank. In deze aflevering is het de beurt aan een initiatief in het onderwijs, meer precies in het universitair onderwijs in België. Michiel Verhulst rapporteert in zijn *Verslag bemiddelingswedstrijd UHasselt-KU Leuven* over de eerste interuniversitaire bemiddelingswedstrijd aldaar. De wedstrijd werd gehouden tussen studenten van

Over Chinese rechterlijke mediation, 40 jaar Europa en 'gewone' mediation, en collaboratieve praktijken

de Universiteit Hasselt en de Universiteit Leuven. Startpunt voor de wedstrijd was het besef dat nogal wat rechtssystemen de complexiteit van onze samenlevingen niet of onvoldoende kunnen absorberen. Michiel Verhulst vangt zijn verslag aan met een veelzeggend citaat van Abraham Lincoln: 'Discourage litigation. Persuade your neighbours to compromise whenever you can. Point out to them how the nominal winner is often the real loser – in fees, expenses and waste of time.' In zekere zin zei Desiderius Erasmus al eerder hetzelfde: 'Cum licet fugere, ne quaere litem' of in goed Nederlands: 'Zoek de strijd niet, wanneer gij hem kunt vermijden.' En zoals te lezen valt in de bijdrage van Peter Chan stelde reeds de Chinese geleerde en filosoof Confucius zich de ideale Chinese, keizerlijke, samenleving voor als een samenleving zonder conflicten, zonder rechtsstrijd – zonder *wu song*.

Deze editie van TMD sluit af met een verslag door Herman Verbist van de Belgische Mediation Week, die werd georganiseerd door de Federale Bemiddelingscommissie in België. De Mediation Week vond plaats van 17 tot 21 oktober 2016.